

Передмова

Сьогодні ви перегортаєте сторінки дещо незвичної збірки: перед вами розгортатимуться події, щодо яких ніколи не можна бути певним, вигадані вони чи все ж таки справжні. Безпечні для нас чи все-таки варто остерігатись? Істоти, які хочуть нас захистити — а, може, нашкодити нам? Або ж просто бажають спокою? Речі, що лежали, втаємничені та сховані, й місця, які старі люди кажуть оминати — можливо, і варто лишити недоторканими?

Збірка «Шепіт забутих легенд» оповідає про забуте та віднайдене, про приховане й відкрите, про таємне і проявлене, про людське і тваринне. Вона оповідає про потойбічне й містичне, але одночасно — про живе та справжнє: про нас із вами, про наші страхи, наші хвилювання, нашу реальність. У кожній історії, що сьогодні розкриється перед вами, є щось реальне, і є щось вигадане. Впізнаєте, де що?

Вірити цим оповідкам чи ні — ваш вибір.

Тільки пам'ятайте: що би не ввижалося вам у темряві — тримайтеся світла.

Олександра Буревій

Копице

Вісник Партицький

Прохолодний ранок огорнувся серпанком блідої імли. Вона Посіла лагідно на вітті дерев, латаючи всі діри в щільній стіні узлісся, обабіч якого простягнулася нерівна стежина. Цією дорогою їхав десяток вершників, здіймаючи куряву, що легко губилася на тлі молочної завіси. Праворуч од путівця пролягали луки, вкриті пишним різнотрав'ям і чагарниками, що, зрештою, впирались у вервечку пагорбів.

Ярема похукав на розкриті долоні й потер їх, повертаючи тепло у трохи заціпенілі пальці. Від довгої їзди в нього вже встигло отерпнути все нижче спини, тож він тільки зрадів, коли Северин, їхній десятник, звелів спішитися. Крізь імлу нарешті побачив силует місця призначення, де вони мали розбити спостережний пункт: гора Копице, обабіч якої розкинулося село з такою ж назвою. Крутий підйом здавався подекуди прямовисним і закінчувався пласкою вершиною, яку навпіл розрізала смужка западини. Ярема подумав, що вона більше схожа на скелю, але навряд його думки комусь цікаві.

Чим ближче вони підходили до поселення, тим більше нерівною ставала поверхня. Узлісся розширилося, відтак перекинулося праворуч від стежки. Туман помітно погустішав, і тепер здавалося, неначе хмари опустилися на землю.

Крізь них маревними обрисами виділялися віддалені одна від одної хатини.

— Стояти, — прозвучав трубний голос Северина. — Ви щось чуєте?

Ярема переглянувся з товаришами. За мить почергово почулися заперечення. Іван, сухорлявий парубок із рясною кучмою, сплюнув на корінь дерева і, знявши опанчу, перекинув її через сідло.

— Ні душі, — сказав.

Яремі ніколи не подобалася розвідка, навіть якщо завданням було звичайне спостереження. Інша справа — стояти в сердюцькому полку, коли є лише порох, грім та сліпа удача. В таких вилазках майже завжди доходило до мечів, а сталь відлякувала від нього удачу, так само, як пес полохає kota. Він би з радістю лишився стерегти коней, але це завдання дісталось іншому. Натомість він разом з дев'ятьма козаками зі зброєю наголо посунув у бік найближчого будинку.

Земля шурхотіла під ногами, аж доки вони досягли стіни. Всі зупинилися, нашорошивши вуха. Проте ніхто не квапився повідомляти про свою присутність. Северин оглянув вояків, достатньо довго зупинив погляд на Яремі, аби той устиг випнути щелепу. Десятникові кивнуло кілька чоловіків, а Матвій натягнув на своє гарне обличчя нахабну посмішку, від якої мліли дівчата і якій Ярема потай заздрив.

Відтак вони розділилися: четверо залишилися коло стіни, а інші подріботіли до наступної мазанки. Туман, здавалося, став іще густішим. Настільки, що коли Ярема обернувся, то ледве розрізняв товаришів. Легкий порив вітру підхоплював стукіт піхов об штани, квапливі кроки розкидали грудки землі, але невимушена тиша продовжувала свою гнітючу гру.

Вони знову зупинилися. Будинок явно стояв порожнем: двері сіней розчахнуті навстіж, у stodолі ні сліду худоби. Ознак нападу теж не видно. Про всяк випадок Северин вирішив відправити когось уздовж дороги. На щастя Яреми,

його це завдання оминуло. Ризикнути вирішив Матвій, і вже через кілька хвилин він повернувся помітно розслаблений.

— Обійшлося без засідки, тут ані душі, — вигукнув, усміхаючись, він.

— Оце й дивно, — пробурмотів Северин. — Розбийтеся на пари та огляньте тут усе. Піду скажу Юркові, щоби триножив коней.

Мазанка мала гарну господиню й, попри відсутність власників, охайний вигляд. Посуд був чистий і натертий тальком, лише трохи припорошений пилом. Ярема обійшов усі три кімнати, але не знайшов чієїсь присутності. Судячи з усього місцеві залишили речі та просто покинули домівки.

Ярема обернувся на шум і побачив, як Іван порпається у скрині. Побіля себе зібрав чималу купку панчіх, сорочок і штанів. Бурмочучи собі під ніс, він кинув на підлогу жупан, попередньо оглянувши його кишені.

— Що ти робиш?

— Татар шукаю, хіба не бачиш? — він дістав із халяви чобота ножа і почав скребти ним дно скрині.

— Вони можуть повернутись, — Ярема, осудливо поглянувши на Івана, склав руки на грудях і прихилився до стіни.

— А може й ні, — Іван скреготнув зубами. — Слухай, не починай. Чхати я хотів, що ти про це думаєш. Не хочеш допомагати, то просто не заважай.

Щось тріснуло, і він видав задоволений смішок. У метких довгих пальцях, які підходять більше бандуристу, ніж вояці, показався пухкий капшук й одразу ж сховався у кишені каптана.

— І взагалі, краще нехай дістанеться нам, аніж якимсь харцизам.

Ярема вирішив не казати, що такий харциз стоїть прямо перед ним. Подібні слова неодмінно оголюють шаблі. Його завжди дивувало те, що правда і неправда користаються однаковими інструментами, й зрештою саме вони визначають істину. Та йому без потреби підкидати монету — холодна сталь чомусь завше хоче зігрітися його кров'ю.

Іван гримнув кришкою скрині, підкинув ножа, спритно зловивши того за руків'я, і задоволено сів. Раптом у двері, що вели на горище, щось гупнуло. Вони перезирнулися, наче хтось мав відповідь. Гупнуло знову. Іван підвівся, ще раз підкинув ножа й міцно стиснув його, аж на шиї напнулися жили. Ярема узяв пістоль і обережно підійшов до дверей.

Удари вирівнялись у такт, з яким билосся його серце. Обоє вторглись у чужий дім, а, як відомо, жодна домівка не лишається цілком порожньою. Іван повільно сягнув до гачка, рвучко підняв його та розчохнув двері. Звідти вилетіла пташка, вдарилась об найближчу стіну й пурхнула через вхідні двері геть.

— Чортова птаха, — Іван глянув усередину та додав, — і дірвава стріха. Ходімо вже звідси.

Коли вийшли за поріг, їх зустрів Матвій. Виструнчений, він переважав Ярему на добрих півтори голови, а на обличчі в нього грала все та ж пихата посмішка. Пронизливий вітер промайнув повз них, увібравши у себе все накопичене тепло. Та думка сходити по опанчу згасла, щойно Матвій поквапив їх до якоїсь знахідки.

Гора Копитце зблизька ще більше скидалася на всіяну різнотрав'ям скелю. Ярема задер голову і побачив нечіткі силуети дерев та якусь рукотворну споруду. Виразно виділялися підпори, але він не міг сказати напевне, що то таке. У підніжжі, обабіч широкого проходу, підпертого колодами, стояло шестеро козаків і щось мляво обговорювали.

— Тепер бачу, що всі є, — жорсткий голос Северина розійшовся гулом.

— Юрка забули.

— Він лишається стерегти коней. Ще п'ятеро лишаються тут прикривати тих, хто піде нагору. Висновуючи з тої штуки на горі, цей прохід веде якраз туди, звідки ми зможемо бачити татар ген до Чорного моря. Тож зі мною підуть, — він обвів усіх швидким поглядом, — Матвій, Іван і Ярема.

Від почутого власного імені в роті стало кисло. Ярема глянув на розібрані дошки, що до того явно перекривали прохід, і подумав про тих, хто це зробив.

— Усередині хтось може ховатися, чи не ліпше обійти ззовні? — непевно запитав Ярема.

— То пропонуєш нам дертися по слизькій траві, — на-смішкувато озвався Іван. — Не думав, що ти в тім'я битий.

— Отож-бо, мені ще цими ногами до Оленки бігати, — зареготав Матвій, і йому вторили кілька гучних смішків.

— Тут нема нікого, а якщо і є, то їм недовго лишилось. Усе, досить розмов, до роботи.

Северин зробив крок, зупинився, а тоді примружився, вглядаючись у темряву.

— Ви це чули? — він поглянув через плече на заперечні гойдання головою і стенов плечима. — Здалося.

Підковані чоботи Северина застукали по каменю. Загойдалися в такт розмірених кроків ліхтарі. Вони видавали бліде світіння, марно пробиваючись крізь темряву й туман, що просочився ззовні. У повітрі витали пилінки та дрібна комашня. А ще — важка вогкість, що неприємно продиралася носом і лоскотала горло, викликаючи поодинокі приступи кашлю. Северин обертався на кожен звук та супився, набираючи в ігрищах тіней іще суворішого вигляду.

Іван з Матвієм перекинулися кількома словами та хитро заусміхались. Ярема не сумнівався, що мова про нього. Марносластво та пиха однаково люблять слова, та вони не мають значення, коли на них не зважаєш. Принаймні так він себе заспокоїв, а щоби більше про це не думати, вирішив детальніше вивчити середовище.

Щербаті стіни мали пошрамований вигляд, ніби були рукотворними. Хоч, якщо подумати, чи могло бути інакше? На нечисленних пласких місцях проглядалися легкі насічки: пара витягнутих дуг, що марно тягнулися одна до одної. Віддалено вони нагадували йому очі й тепер, здавалось, обертаються до нього. Наче почули його думки.

— Ви це чули? — запитав Северин, опутивши руку на руків'я шаблі.

Трое козаків переглянулися між собою у пошуках відповідей, однак ніхто не зронив ані слова. За мить десятник наказав братися до зброї й поспішив уперед.

Матвій та Іван оголили сталь, Ярема взявся за те, в чому був умілішим — за пістоль. Зовсім скоро путівець розширився у простору залу, від якої тяглося три шляхи: один високими сходами нагору і два бічних, що пролягали повз погано витесані арки. Козаки стали півколом, вглядаючись у темряву. Ліхтар Яреми замиготів, і він струснув рукою, повертаючи його попередню сьйливість, а заодно і свою хоробрість.

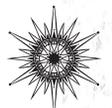
Напружений слух не давав тиші заповнити ці стіни. Він уловлював чотири розмірені подихи, шурхіт ніг та всеосяжний гул, в якому йому вчувалися далекі постукування. В туманній темряві грали млосні хвилі невідомості, яка щомиті тягнулася до них шпичаками тіней. Вона вичікувала, спостерігала. Але, видно, вирішила, що слухний час ще не настав. Гарди стукнули об верхівки піхов, і вояки помітно розслабилися.

— З нами хтось грається, — процідив Северин. — Але це тільки значить, що вони бояться нас. Яремо, Іване, вилворуч. Матвію, ти зі мною.

На розкиданому увсебіч побитому камінні проглядалися звірині мотиви. З них Ярема перевів погляд на низький стіл, від якого відходили кілька помережаних давніми плямами жолобів. Кожен упирався у стіну й тягнувся кудись у темряву. Позаду стола стояв побитий ідол, в якому читалося лише витесане намисто та ледь помітні окреслені межі обличчя.

Тільки-но вони проминули арку, під ногами Івана щось тріснуло. То була кістка. Виявилось, що кістки були усюди — перемішані з пилом, землею та струхлявілими дошками, на яких частково лишилася вохра.

— Бісове поганське капище, — пробубонів Іван. — Що ми взагалі тут шукаємо?

Він копнув кістку, і та, пролетівши солідну дистанцію, лунко вдарилась об інші. Прямо попід пласким каменем, яких у колі налічувалося ще шість. Посередині нього стояв жертovníк, з якого стриміла половина крила, а вузьку пласку поверхню займали дрібні дзьобаті черепи. В темних плямах довкола Ярема вбачав залишки давньої крові, відтак він мимоволі задумався, чи вся вона належить тваринам.

— Кров татар? — запізнило відповів він Іванові.

— Дуже смішно... Може, тут і людей ховали, як думаєш? Тим роком Фесько теж забрів у якусь захаращену місцину, то на виручені гроші кілька коней купив.

Ярема не розділяв його ентузіазму. Стіни тиснули на нього, створюючи задуху. Він нервово смикнув шворки каптана, затим сорочки, і дихати стало трохи легше. Хоча від затхлого повітря все одно вже почало дурманитись у голові. Усі ці давності теж непокоїли його. Що стається з хибними духами хибного вірування, коли їм перестають поклонятися? Чи зникають вони?

У спробі вчергове відволіктися, Ярема поглянув на витесаний з кількох ліній малюнок, в якому вбачалася птаха. Під ним він упізнав лише кілька слів, що належали до куманської, себто кипчакської мови. Йшлося про смерть, що доволі очевидно. Раптом збоку щось зблиснуло.

Ярема підійняв ліхтар над головою, і коло світла розширилося. Примружившись, він вглядався у маслянисту темряву, в якій поставали обриси вже бачених черепів та кісток. Деякі звисали з якогось плутаного віття, що тягнулось аж до каменя обіч жертovníка. Він струснув отерплюю рукою і порожня очниця зблиснула, а за мить вискнула, пронизавши вухо звуком, наче голкою. Невже цей звук чув Северин? Невже це йому не ввижається?

Він вирішив ще раз струснути рукою, але вона не послухалася. Натомість інша вже міцно стискала пістоль. Життя вояка залежить від його реакції, від швидкості прийняття рішення. І Ярема прийняв його ще до того, як натиснув

спусковий гачок. Гулко бухнуло, руку огорнуло жмутком диму, а вже наступної миті він ледь ухилився від стрімкого потоку кажанів.

— Що сталося?

— Я когось бачив, там, — хрипким голосом пояснив Ярема і вказав у бік, куди вистрілив.

Поки Ярема перезаряджав пістоль, Іван дістав шаблю і повільно посунув убік розбитого на друзки черепа. За цей час до них встигли прибігти Северин і Матвій.

— Що у вас трапилося? — засурмив десятник, і його голос відбився од стін.

— Нічого такого, — пролунав насмішкуватий голос Івана, — просто хтось вирішив пополювати на кажанів. Недарма ти тут найкращий стрілець — прямо проміж очей! О, а ще тут лежать якісь прикраси.

Одразу за цим печерою рознісся його крик. Зніченість Яреми змінилася тривогою, і вони втрюх кинулись уперед. Посеред укритих вохрою дерев'яних друзок зяяла чорна западина, що, здавалося, не мала дна. Й тиша, яка постала після падіння, непокоїла їх.

— Я в порядку, — крикнув він. — Тут є прохід назовні. Певне, з іншого боку гори. Йдіть, я вас наздожену.

Матвій полегшено зітхнув, Северин учергове насупився, а Ярема не знав, що мав відчувати. Його непокоїли ці стіни, очі, які дивилися на нього, коли вони повернулись у першу залу. Мушки, що пливли очима, вбачалися йому небезпекою, що причаїлась у темряві. Однак визнати це — означає натрапити на чергові кпини Матвія. Він ішов, тримаючи правцю на поясі, ближче до ольстри, тобто кобури.

Духом виявився звичайний кажан. Усе інше ввижалось лише тому, що його оточувала забута незвідана давнина. Так він себе заспокоював, поки високими сходами лунав розмірений стукіт чобіт Северина. Про них і про його добре оздоблену шаблю перешіптувалися злі язики. Все мав отримати його старший брат, але той раптово зник на полюванні.

Зміст

<i>Олександра Буревій. Передмова.</i>	5
<i>Віталій Партицький. Копитце.</i>	6
<i>Зимон Хейдес. Той, хто пожирає.</i>	23
<i>Дарія Кононенко. Секретик мідний</i>	35
<i>Чорний Лебідь. Замок у Верховині.</i>	44
<i>Віра Балацька. Ми їх усіх знайдемо. І повернемо.</i>	59
<i>Олександр Леонов. Прове.</i>	74
<i>Алла Гутніченко. Енн і золоте яйце</i>	79
<i>Маріка Горобець. Фата Моргана</i>	103
<i>Ольга Сидоренко. Акеч.</i>	111
<i>Віталій Левченко. Маєток «Блиску очей»</i>	131
<i>Оксана Ванська. Інший бік яру</i>	159

<i>Катерина Тішенська. Темна вода.</i>	165
<i>Таліана. Переселення.</i>	189
<i>Маріан Грот. Чорний та червоний</i>	212
<i>Кушнірук. Коло.</i>	230
<i>Віто Хельгвар. Зі споду шкіри та кори.</i>	252
<i>Віталій Дуленко. Післямова</i>	265

